

Tante Roosje

Waarom mensen handelen zoals ze handelen?

Een project burgerschap voor 2 VMBO Basis/Kader

Ter introductie

Onderwerp:

In dit project staat de vraag centraal: waarom handelen mensen zoals ze handelen? Het gaat in op het leven van Roosje Glaser, danseres die bijzondere keuzes maakte in de Tweede Wereldoorlog. Niet alleen gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog staan centraal, leerlingen worden ook uitgenodigd na te denken over keuzes die zij zelf in hun dagelijks leven maken.

Het project bestaat uit de volgende thema's:

Thema 0: Introductie. Wie was Roosje Glaser?

Een introductie. Hierin wordt globaal kennis gemaakt met Roosje Glaser en de Tweede Wereldoorlog. Ook wordt uitgelegd hoe met het (digitale) lesmateriaal kan worden gewerkt.

Thema 1: Keuzes maken.

Omdat aan de leerlingen met enige regelmaat zal worden gevraagd om keuzes te maken, wordt in dit thema nader ingegaan op de vraag wat dilemma's zijn en de keuzes die daarin worden gemaakt.

Thema 2: Dansen in een bezeten wereld

Over welke wereld hebben we het (van jaren '20 tot 1942) en welke rol speelde Roosje daarin?

Thema 3: Onderduik en verraad.

Waarom en hoe gaan mensen in verzet? Waarom en hoe worden mensen verrader? Waarom doen mensen geen van beide?

Thema 4: Over leven en overleven in Westerbork

Hoe (over)leefde Roosje in Westerbork? Was haar strategie representatief voor hoe de gevangenen in Westerbork (over)leefden?

Thema 5: Waarom handelen mensen vandaag zoals ze handelen?

Voor welke dilemma's kun je vandaag de dag komen te staan? Welke keuze(s) zou je daarin maken?

Doelen van dit project zijn:

- Leerlingen kunnen verwoorden wat er globaal gebeurde tijdens de Duitse bezetting van Nederland.
- Leerlingen kunnen zich inleven in de persoon Roosje Glaser.
- Leerlingen kunnen Roosje in de context van de tijd plaatsen.
- Leerlingen leren een genuanceerd standpunt in te nemen op basis van argumenten en feiten.
- Leerlingen leren na te denken over huidige dilemma's en keuzes waar mensen voor staan.
- Leerlingen kunnen individueel en in groepen werken.

Werkwijze:

- U kunt er voor kiezen dit project in de vorm van lessen aan te bieden, maar het is ook mogelijk om er enkele dagdelen aan te besteden. U kunt zelf bepalen hoeveel tijd u er aan wilt besteden. Mocht u ervoor kiezen niet het hele project te behandelen, lees dan wel eerst het hele project goed door, zodat u bewust kiest voor bepaalde onderdelen. Het project begint met thema 0, een introducerende les.
- Leerlingen werken veel in groepen, af en toe werken ze individueel. Zelfstandig werken aan de hand van (onderzoeks-)vragen staat centraal. U heeft een grote vrijheid in de wijze van verwerken van de

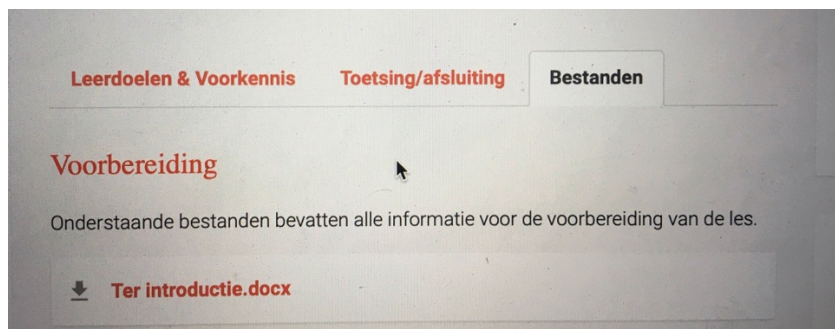
stof. U kunt kiezen voor een klassengesprek, maar kunt de groepen ook persoonlijk feedback geven. Van belang is wel dat u hierover de leerlingen per les vooraf duidelijke instructies geeft.

- In alle lessen komt er wel een moment voor dat over keuzes moet worden nagedacht. Het is bijzonder zinvol in de didactiek ruimte in te bouwen voor klassengesprekken, een debat, een discussie e.d. Een belangrijk uitgangspunt van de lessen is namelijk dat de leerlingen met elkaar en met u in gesprek komen.

Het gebruiken van de website:

- Het project wordt in digitale vorm aangeboden. De werking ervan spreekt voor zichzelf. In ieder geval moet u de volgende stappen doorlopen:
 - Maak een account aan en log in;
 - Maak een klas aan en vul daarbij de leerlingen in;
 - Maak de lessen aan die u wilt aanbieden;
 - De leerlingen hebben nu een persoonlijke inlogcode gekregen en kunnen naar de lessen die u hebt aangemaakt. Daar kunnen zij digitaal hun antwoorden op de (onderzoeks)opdrachten kwijt.
 - Onder aan iedere pagina is een aanklikbare digitale hulplijn beschikbaar voor de leerlingen: 'Bekijk begrippen & hulpmiddelen'. Ook is er als hulpmiddel een aanklikbare tijdlijn.

Ieder thema is voorzien van een docentenhandleiding met inleesteksten en lessuggesties. De inleesteksten bieden de mogelijkheid om snel kennis te nemen van dat deel van het verhaal van Roosje dat relevant is voor het thema. U treft deze handleiding aan onder 'bestanden' (zie onder).



Deze introductieles(sen):

- Duur: 1 a 2 lesuur
- U geeft een korte inleiding op de thema's van het project. Deze inleiding betreft zowel een korte schets van de thema's als een inleiding op het gebruik van de website.
- U laat de leerlingen kennismaken met het verhaal van Paul Glaser en zijn tante Roosje
- Doelen van deze voorbereidende les:

Lesdoelen:

- De leerlingen maken kennis met de hoofdpersoon uit dit project en begrijpen waar de lessenserie over gaan, namelijk over de vraag: 'Waarom handelen mensen zoals ze handelen?'
- De leerlingen kunnen omgaan met de digitale omgeving van het project.
- De leerlingen activeren hun voorkennis over de Tweede Wereldoorlog
- De leerlingen kunnen aangeven hoe de bezetting in Nederland in grote lijnen verliep.

Ter voorbereiding voor U:

Belangrijk is dat Roosje wordt geïntroduceerd en door u tot leven wordt gewekt, maar ga er nog niet te diep op in. In de loop van de lessen komt meer informatie over haar naar voren.

Ga ook in op de motieven van haar neef Paul om het familiegeheim te ontrafelen. Informatie daarover is te vinden in het boek van Paul Glaser, *Dansen met de vijand. Het oorlogsgeheim van tante Roosje*, (De Bezige Bij, 2016) of in de link naar het videofragment hieronder.

Hoe?:

- Dit gebeurt aan de hand van de foto van de koffer en een stuk dat voorgelezen dient te worden. Het gaat om bladzijde 12 t/m 14 uit het boek van Paul Glaser.
- U kunt ook (delen van) het volgende fragment laten zien: <https://www.youtube.com/watch?v=8HZKO9oS0Q> .
- Andere websites die ook informatie geven over de tweede Wereldoorlog zijn:
 - www.tante-roosje.com – een website met veel informatie over tante Roosje
 - <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/de-verborgen-geschiedenis-van-tante-roosje/> - een website over Paul Glaser, auteur van het boek, *Dansen met de vijand. Het oorlogsgeheim van tante Roosje*, Amsterdam, 2016.
 - <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-tweede-wereldoorlog-in-vogelvlucht-een-overzicht> - een overzichtsartikel over de tweede Wereldoorlog
 - http://www.dedokwerker.nl/tijdlijn_tweede_wereldoorlog.html - een tijdlijn van de Tweede Wereldoorlog
 - <https://www.netinnederland.nl/informatie/dossiers/overzicht/tweede-wereldoorlog.html> - een overzicht van de Tweede Wereldoorlog in Nederland, met daarin opgenomen een klokhuis-uitzending.
 - <https://www.youtube.com/watch?v=crX48IP5e1Q> – polygoon -journaal over de Duitse inval in Nederland.

Suggesties voor een lesaanpak:

Een onderwijsleergesprek

Check wat de leerlingen al van WO II weten. Voer bijvoorbeeld een kort gesprek over wat bekend is over WO II, via verhalen uit familie of omgeving o.i.d..

Als introductie kan de docent 'triggervragen' stellen, bijvoorbeeld:

- ❖ Wie was Hitler?
- ❖ Hoe lang duurde de Tweede Wereldoorlog?
- ❖ Wie vocht tegen wie?
- ❖ Wat deed de Nederlandse regering toen de Duitsers aanvielen?
- ❖ Wat deden de Duitsers toen ze niet snel genoeg konden winnen in Nederland?
- ❖ Hoe gingen de Duitsers om met de Nederlanders?
- ❖ Waarom werden juist Joodse mensen gevangen genomen door Hitler?
- ❖ Wie is er wel eens in kamp Westerbork geweest en kan daar iets over vertellen?
- ❖ Wie kent er andere concentratiekampen?
- ❖ Wat was de NSB?

Mindmap-opdracht

De leerlingen maken in tweetallen een mindmap over De Tweede Wereldoorlog. Deze mag op eigen wijze gemaakt worden, maar enige samenhang van begrippen, namen en/of jaartallen is wel gewenst. Na het maken van de mindmap is het aan de docent om een (kort) onderwijsleergesprek te houden waarbij wordt gecontroleerd dat alle groepjes minimaal een tiental belangrijke begrippen, namen en/of jaartallen hebben genoteerd. Vervolgens wordt klassikaal besproken welke informatie dit geeft. Suggestie: er kan voor gekozen worden om gezamenlijk een mindmap maken waarbij de leerlingen om de beurt een begrip toevoegen en dat steeds onderbouwen met relevante kennis en inzicht.

Kijken naar videofragmenten

Vervolgens maakt de docent de overweging om nog een introductievideo te laten zien over De Tweede Wereldoorlog. Suggesties:

- https://www.npo.nl/histoclips/13-12-2012/NPS_1207570 - histoclip de Tweede Wereldoorlog – ca 15 minuten of/ en <https://www.youtube.com/watch?v=4eee2rX5uYg> - Tweede Wereldoorlog in Nederland – ca 15 minuten
- Klokhuisaflevering (14 minuten) voor leerlingen
- of (eigen keuze van de docent)

NB. Wanneer ervoor gekozen wordt om een video te laten zien, dan krijgen de leerlingen een kijkopdracht mee: vul je mindmap verder aan met informatie uit de video.

Een uitleg van de werkwijze, de thema's, de digitale omgeving

- U kunt aangeven hoeveel lessen/dagdelen aan het project besteed worden.
- U kunt aangeven dat de lessen gaan over de Tweede Wereldoorlog, maar dat mensen in de huidige tijd ook voor principiële keuzes staan en dat het thema daarom doorgetrokken wordt naar de huidige tijd.
- U kunt aangeven de leerlingen zich moeten inleven in de persoon Roosje en in de omstandigheden/context waarin zij haar keuzes moest maken. U kunt uitleggen dat oefenen met inleven ook in de huidige tijd een waardevolle vaardigheid is.
- U kunt aangeven dat leerlingen kritisch naar bronnen moeten kijken, dat ze niet zomaar hun oordeel klaar hebben, maar oordelen op basis van argumenten en feiten.
- U kunt aangeven dat zelfstandig werken en groepswork afgewisseld worden.
- Het is aan te raden de werking van de website goed uit te leggen. Maak de leerlingen erop attent dat er (digitale) hulplijnen beschikbaar zijn: de 'Hulp Op Maat'. Dat de leerlingen bij het verwerken van de opdrachten die eerst moeten gebruiken alvorens de docent te hulp te roepen.